

Webrecensie BMGN – LCHR 126:4 (2011)

Arntz, Frederic, ***Endstation Niederlande. Eine Untersuchung zur Integration der Molukker seit den 1950er Jahren*** (Niederlande-Studien. Kleinere Schriften 11; Münster, [etc.]: Waxmann, 2010, 154 blz., ISBN 978 3 8309 2427 2).

Het is altijd interessant als buitenlandse onderzoekers een kritische blik werpen op Nederlands onderzoek. De Duitse Frederic Arntz belooft dat in zijn *Endstation Niederlande. Eine Untersuchung zur Integration der Molukkers seit den 1950er Jahren* ook te doen (13). Arntz studeerde aan het *Zentrum für Niederlande-Studien* aan de Wilhelms Universiteit in Münster en de Radboud Universiteit in Nijmegen. *Endstation Niederlande*, is zijn afstudeerscriptie, uitgekomen in de reeks *Niederlande-studien kleinere schriften*.

In zijn boek kijkt Arntz naar het integratieproces van Molukkers op basis van de hierover bestaande literatuur. Daarbij richt hij zich op sociaal-economische factoren als arbeid, scholing en huisvesting. Logischerwijs spelen daarom beleidsmaatregelen als de invoering van de zelfzorgregeling in 1956 (tot dan toe kregen Molukkers een volledige verzorging), de overgang van de woonoorden naar de woonwijken, en het 1000 banenplan in 1986, een belangrijke rol.

Na een korte inleiding schetst Arntz in het tweede hoofdstuk de koloniale geschiedenis. Deze laat hij lopen van de oprichting van de VOC in 1602 tot het begin van de Japanse bezetting in 1942. Uiteraard zoomt hij daarbij in op de positie die Molukkers gaan innemen als loyale soldaten van het KNIL. Het derde hoofdstuk behandelt de dekolonisering van Indonesië. Hierin schetst Arntz welke keuzes Molukkers maken op het moment dat de federale staten van Indonesië worden omgevormd in een eenheidsstaat, met als gevolg het daaropvolgende onvrijwillige vertrek naar Nederland.

De geschiedenis van de Molukkers in Nederland wordt vervolgens door Arntz in de hoofdstukken vier en vijf besproken. De eerste periode laat hij lopen van 1951 tot 1980 en eindigt met de heroriëntatie onder Molukkers, eind jaren zeventig en begin jaren tachtig, waarbij zij de oorspronkelijke idee van een tijdelijk verblijf in Nederland loslaten en zich gaan richten op een permanent verblijf. Arntz laat zien hoe in deze periode de trotse militairen van de eerste generatie worden opgevolgd door radicale jongeren van de tweede generatie. Ook laat hij zien hoe overheidsbeleid niet leidt tot integratie van Molukkers. De eerder genoemde maatregelen van zelfzorg en overplaatsing naar woonwijken leiden niet tot integratie omdat Molukkers zich verzetten, aldus Arntz.

De periode 1980 tot 2009 wordt in het vijfde hoofdstuk besproken. Daarin staat de langzame integratie van Molukkers centraal die in het begin van 2000, toen er een bloedig conflict op de Molukken speelde, bleek te zijn gestokt. In dit hoofdstuk laat Arntz zien hoe een in eerste aanzet moeizaam verlopend 1000 banenplan, zich tot een belangrijke motor voor integratie zou ontwikkelen. Dat ging helaas gepaard met een terugslag aan het begin van het huidige millennium, nadat de aandacht voor de sociaal-economische positie van Molukkers was verslapt. In het zesde en concluderende hoofdstuk trekt Arntz de lijnen bij elkaar. Hij concludeert dat het integratie-proces dat was ingezet met de invoering van de Zelfzorg in 1956 en de overgang naar de wijken, vervolgens in de jaren zestig en zeventig werd belemmerd door de opleving van de RMS-politiek, om in de jaren tachtig weer op gang te komen.

Helaas maakt Arntz zijn belofte om kritisch naar de Nederlandse literatuur te kijken niet echt waar. Het is vooral een beschrijvende studie geworden. Dat ligt niet aan Arntz begrip van het Nederlands of de Nederlandse situatie, maar aan de beperkingen van een master thesis. Het meeste materiaal over Molukkers in Nederland is in het Nederlands verschenen. Daardoor kunnen buitenlandse onderzoekers niet gemakkelijk kennis nemen van de in sommige opzichten unieke Molukse geschiedenis. De opvang in woonoorden en later in de wijken, de politieke aspiraties die

hebben geleid tot gewelddadige acties, maken de Moluks-Nederlandse geschiedenis tot een 'niet alledaagse' migratiegeschiedenis. Om deze beter te begrijpen en ons inzicht in migratie- en integratieprocessen te vergroten is het goed om te vergelijken met andere groepen en migranten in andere landen. Op Europees niveau ligt het voor de hand om vergelijkingen te trekken met migrantengroepen die in meerdere landen vertegenwoordigd zijn, zoals Turken, Hindustanen of Noord-Afrikanen. Wellicht kan de studie van Arntz ertoe bijdragen dat Duitstalige wetenschappers op het idee komen om de Molukse casus als vergelijkingsmateriaal te gebruiken.

Fridus Steijlen, KITLV

Webrecensie BMGN 126:1 (2011)

Beld, T.A.M. van den, *'Katholieke jongens uit den beschaafden stand'. Het Jezuieteninternaat te Katwijk aan den Rijn, Den Haag en Zeist (1831-1960) en katholiek Nederland* (Dissertatie Nijmegen 2009; Nijmegen: Valkhof Pers, 2009, 410 blz., ISBN 978 90 5625 298 4).

In het boek *Katholieke jongens uit den beschaafden stand* onderzoekt auteur Tom van den Beld de bijdrage van het jezuïeteninternaat 'Katwijk' aan de bewustwording en emancipatie van de Nederlandse katholieken vanaf het begin van de oprichting van het internaat, in 1831, tot en met het jaar 1960. Dat heeft de auteur proberen te onderzoeken door middel van een onderzoek naar de opvoeding en de vorming die het instituut aan de jongens bood, en door middel van een prosopografisch onderzoek naar de schoolbevolking.

De auteur plaatst de naam van het instituut consequent tussen aanhalingstekens. 'Katwijk' is een begrip, veel meer dan de officiële naam van het internaat: Sint Willibrordus College. 'Katwijk' werd gesticht te Katwijk aan den Rijn om te voorzien in de behoefte van katholieke ouders 'uit den beschaafden stand' aan middelbaar of 'hoger' onderwijs voor hun zonen. Voorheen waren zij aangewezen op instituten in het buitenland, wat kostbaar en onpraktisch was. Het internaat werd in 1842 door de jezuïeten overgenomen en verhuisde in 1928 naar Den Haag waar het de naam 'Huize Katwijk' kreeg. Na de Tweede Wereldoorlog tot aan zijn opheffing in 1982 vond het internaat onder de benaming 'Katwijk De Breul' een onderkomen in Zeist. Dit betekent dat de auteur de laatste twintig jaar in het bestaan van het instituut onbesproken laat. Een verklaring hiervoor is dat het instituut in de jaren 1960 door toedoen van de secularisering en geloofsafval haar functie van katholieke eliteopleiding verloor.

Het boek heeft tal van sterke punten. Het is geschreven in een heldere, aangename stijl en is met onder meer een namenregister en een becommentarieerd bronnenoverzicht erg volledig en verzorgd te noemen. Ook de verklarende woordenlijst, met onder meer aandacht voor Latijnse termen, is handig, al is het jammer dat de auteur het tegelijk, 'omwille van het effect' (37), overbodig vindt om lange Latijnse citaten te vertalen. Doordat het college 150 jaar heeft bestaan, langer dan enig ander jezuïetencollege in Nederland, heeft 'Katwijk' een uitgebreid archief. De auteur citeert veelvuldig uit archiefstukken van het internaat (dagboeken, verslagen van